

Byla C-253/23

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2023 m. balandžio 20 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Landgericht Dortmund (Vokietija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. kovo 13 d.

Ieškovė:

*ASG 2 Ausgleichsgesellschaft für die Sägeindustrie
Nordrhein-Westfalen GmbH*

Atsakovė:

Land Nordrhein-Westfalen (Šiaurės Reino-Vestfalijos žemė)

Pagrindinės bylos dalykas

Konkurencija – Kartelis – Direktyva 2014/104/ES – Žalos atlyginimas – Teisių į kartelio sukeltos žalos atlyginimą perleidimas – Teisė pareikšti ieškinį – Skolų išieškojimas pagal atstovaujamąjį ieškinį

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės išaiškinimas, SESV 267 straipsnis

Prejudiciniai klausimai

1. Ar Sąjungos teisė, visų pirma SESV 101 straipsnis, ESS 4 straipsnio 3 dalis, Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis ir Direktyvos 2014/104/ES 2 straipsnio 4 punktą ir 3 straipsnio 1 dalis, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama aiškinti ir taikyti valstybės narės teisės nuostatas, kuriomis galima dėl SESV 101 straipsnio pažeidimo (saistomąjį poveikį turinti išvada, kad toks

pažeidimas yra, padaryta remiantis Direktyvos 2014/104/ES 9 straipsniu ir (arba) nacionalinės teisės nuostatomis, kuriomis jis perkeltas į nacionalinę teisę) nukentėjusiajai šaliai draudžiama savo teises (visų pirma masinės arba išskaidytosios žalos atvejais) pagal patikos principą perleisti įgaliojajam teisinių paslaugų teikėjui tam, kad jis jas, sujungęs su kitų galimai nukentėjusiųjų šalių teisėmis, įgyvendintų pareikšdamas *follow-on* (paskesni) ieškinį, kai kitų lygiaverčių teisinių arba sutartinių galimybių sujungti žalos atlyginimo reikalavimus nėra visų pirma todėl, kad jas taikant vis tiek nebūtų priimti įpareigojantys sprendimai arba jos dėl kitų procesinių priežasčių yra nepraktiškos ar dėl ekonominių priežasčių objektyviai nepriimtinos, todėl išieškoti būtent nedidelės žalos atlyginimą praktiškai būtų neįmanoma arba bet kuriuo atveju pernelyg sudėtinga?

2. Ar Sąjungos teisę taip aiškinti reikia bet kuriuo atveju tuomet, kai nagrinėjami reikalavimai atlyginti žalą turi būti tiriami nesant pirmesnio ir saistomąjį poveikį, kaip tai suprantama pagal nacionalinės teisės nuostatas, grindžiamas Direktyvos 2014/104/ES 9 straipsniu, turinčio Europos Komisijos arba nacionalinių institucijų sprendimo dėl tariamo pažeidimo (vadinamasis *stand-alone* (atskirasis) ieškinys), kai dėl pirmajame klausime nurodytų priežasčių nėra kitų lygiaverčių teisinių arba sutartinių galimybių sujungti žalos atlyginimo reikalavimus siekiant juos išnagrinėti pagal civilinę teisę ir kai kitu atveju SESV 101 straipsnio pažeidimas apskritai, t. y. nei *public enforcement* (viešasis vykdymo užtikrinimas), nei *private enforcement* (privatusis vykdymo užtikrinimas) būdu, nebūtų tiriamas?

3. Jei bent į vieną iš pirmesnių klausimų būtų atsakyta teigiamai, ar atitinkamos Vokietijos teisės normos, kai jų aiškinimas pagal Sąjungos teisę negalimas, turi būti netaikomos ir tai reikštų, kad teisių perleidimas bent jau šiuo aspektu yra galiojantis ir veiksmingas teisių įgyvendinimas yra galimas?

Nurodytos Sąjungos ir tarptautinės teisės nuostatos

2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos **direktyva 2014/104/ES** dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo, visų pirma 2, 3 ir 9 straipsniai

SESV 101 straipsnis

ESS 4 straipsnio 3 dalis ir 6 straipsnis

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis

EŽTK 13 straipsnis

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

***Rechtsdienstleistungsgesetz* (Teisinių paslaugų įstatymas, toliau – RDG), visų pirma:**

RDG 1 straipsnis (Taikymo sritis)

„1. Šiame įstatyme reguliuojama teisė Vokietijos Federacinėje Respublikoje teikti neteismines teises paslaugas. Juo siekiama apsaugoti teisės subjektus, teisinius santykius ir teisės sistemą nuo nekvalifikuotų teisinių paslaugų. <...>“

RDG 2 straipsnis (Teisinės paslaugos sąvoka)

„2. Teisinė paslauga yra <...> kitų asmenų reikalavimų arba reikalavimų, kurie buvo perleisti siekiant juos įvykdyti kitų asmenų naudai, įgyvendinimas, kai tai vykdoma kaip atskiras sandoris <...>“

RDG 3 straipsnis (Teisė teikti neteismines teises paslaugas)

„Savarankiškai teikti neteismines teises paslaugas galima tik tiek, kiek tai leidžiama pagal šį įstatymą ar kitus įstatymus arba remiantis kitais įstatymais.“

RDG 10 straipsnis (Teisinės paslaugos, susijusios su specialia kompetencija)

„1. Fiziniai ir juridiniai asmenys <...>, kurie yra užregistruoti kompetentingoje institucijoje (registruoti asmenys), dėl specialios kompetencijos gali teikti teises paslaugas šiose srityse: 1) skolų išieškojimo paslaugos (2 straipsnio 2 dalies pirmas sakiny) <...>“

RDG 11 straipsnis (Speciali kompetencija, profesijos pavadinimas)

„1. Skolų išieškojimo paslaugoms teikti reikalinga speciali kompetencija prašomai skolų išieškojimo veiklai reikšmingose teisės srityse <...>“

***Rechtsdienstleistungsverordnung* (Potvarkis dėl teisinių paslaugų, toliau – RDV), visų pirma 2 ir 4 straipsniai**

***Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen* (Kovos su konkurencijos apribojimu įstatymas, toliau – GWB), visų pirma 32, 32b ir 33 straipsniai**

***Bürgerliches Gesetzbuch* (Civilinis kodeksas, toliau – BGB), visų pirma 134 ir 398 straipsniai**

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Ieškovė 2020 m. kovo 31 d. ieškiniu pagal perleistą teisę iš viso 32 medienos apdirbimo įmonių iš Vokietijos, Belgijos ir Liuksemburgo (toliau – teisių perleidejos) naudai reikalauja atlyginti kartelio sukeltą žalą. Ji kaltina atsakovę,

kad ši pažeisdama SESV 101 straipsnį ne trumpiau kaip laikotarpiu nuo 2005 m. birželio 28 d. iki 2019 m. birželio 30 d. suvienodino apvaliosios spygliuočių medienos (toliau – apvalioji mediena) kainą savo ir kitų miško savininkų Šiaurės Reino-Vestfalijos žemėje naudai. Miško savininkai savo apvaliąją medieną rinkai teikė ne patys, o pavesdavo ją tiekti atsakovei. Taip atsakovė su pirkėjais susitardavo ne tik dėl savo, bet ir dėl kitų rinkoje dalyvaujančių miško savininkų apvaliosios medienos kainų ir pateikdavo ją rinkai.

- 2 *Bundeskartellamt* (Federalinė konkurencijos tarnyba) kelerius metus tyrė šiuos veiksmus ir 2009 m. sprendime dėl federacinės žemės, kuri yra atsakovė šioje byloje, nustatė konkrečias ribines vertes, taikytinas bendradarbiaujant medienos tiekimo rinkai srityje, ir priemones padėčiai rinkoje susilpninti.
- 3 Medienos apdirbimo įmonės reikalauja atlyginti žalą, kurią jos patyrė nuo 2005 m. birželio 28 d. iš Šiaurės Reino-Vestfalijos žemės pirkdamos apvaliąją medieną, jų teigimu, dėl kartelio per didelėmis kainomis. Reikalavimas grindžiamas keliais šimtais tūkstančių teisių perleidėjų individualių pirkimo sandorių.
- 4 Teisių perleidėjos įgyvendinti savo teises pavedė ieškovei, kuri, kaip vadinamoji teisinių paslaugų teikėja, turi leidimą pagal Teisinių paslaugų įstatymą, ir jai jas šiuo tikslu perleido. Ieškovė teisių perleidėjų teises, jas sujungusi, savo vardu ir savo sąskaita, bet teisių perleidėjų naudai, pirmiausia neteisimine, o dabar jau ir teismine tvarka, atstovaujama advokato, reiškia *Landgericht Dortmund* (Dortmundo apygardos teismas). Teisių perleidėjos įsipareigojo sėkmės atveju ieškovei sumokėti honorarą. Visame šiame procese ieškovei atstovauja *Rechtsdienstleistungsregister* (Teisinių paslaugų registras) registruotas „kvalifikuotas asmuo“ – Vokietijos bendrojo profilio teisininkas, sėkmingai išlaikęs abu valstybinius teisės egzaminus, turintis kvalifikaciją eiti teisėjo pareigas ir leidimą dirbti advokatu. Ieškovė leidimų išdavimo institucijai išsamiai paaikškino ir įrodė savo veiklos sritį ir kompetenciją.
- 5 Atsakovė prašo netenkinti ieškinio; ji laikosi nuomonės, kad dėl bendro medienos pardavimo kainos netgi sumažėjo ir tai buvo naudinga medienos apdirbimo pramonei. Vis dėlto pirmiausia atsakovė remiasi argumentu, kad žalos atlyginimo reikalavimų perleidimas ieškovei pažeidžia Teisinių paslaugų įstatymą (RDG), todėl yra negaliojantis, taigi ieškovė neturi teisės pareikšti ieškinį.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 6 Vokietijoje visų pirma masinės ir išskaidytosios žalos atvejais teisės sujungiamos taikant vadinamuosius teisių perleidimo modelius (tai taip pat vadinama skolų išieškojimu pagal atstovaujamąjį ieškinį) ir tuomet dėl jų pareiškiamas ieškinys. Tai reiškia, kad galimai nukentėjusios šalys savo reikalavimus perleidžia pagal Teisinių paslaugų įstatymą (RDG) įgaliotajam teisinių paslaugų teikėjui, o šis jas sujungęs pareiškia savo vardu ir savo sąskaita, bet teisių perleidėjų naudai už (sėkmės) komisinį mokesį.

- 7 Toks veikimo būdas *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) jurisprudencijoje pripažįstamas įvairiose teisės srityse, konkrečiai – nuomos teisės srityje, pareiškiant oro transporto keleivių teises ir ieškinius dėl žalos atlyginimo per vadinamąjį dyzelinių variklių išmetamųjų dujų skandalą. Vis dėlto kartelio sukeltos žalos atlyginimą reglamentuojančios teisės srityje, o čia visų pirma – *stand-alone* atvejais, pirmosios instancijos teismai teisių perleidimo modelį laiko nepriimtiniu; *Bundesgerichtshof* dar neturėjo galimybės pateikti nuomonės šiuo klausimu.
- 8 Pagal BGB 398 bendrąją nuostatą gali būti perleidžiama ir teisė į žalos atlyginimą, pvz., skolų išieškojimo paslaugų teikėjui, siekiant išieškoti skolą. Skolų išieškojimo paslaugų teikėjai yra šiuo klausimu įgaliojami teisinių paslaugų teikėjai, kuriems buvo suteiktas leidimas išieškoti skolas. Remdamiesi šiuo leidimu jie išieškoti (šiuo tikslu jiems perleistus) reikalavimus gali teisės subjektų naudai – RDG 10 straipsnio 1 dalies pirmo sakinio 1 punktas, siejamas su RDG 2 straipsnio 2 dalies pirmu sakiniu. Jei leidimas išieškoti skolas nebuvo suteiktas, įgyvendinti reikalavimus draudžiama ir teisių perleidimas yra negaliojantis. Leidimą išieškoti skolas suteikia valstybinės leidimų išdavimo institucijos asmens prašymu, atlikus leidimo suteikimo procedūrą, remiantis įrodyta kompetencija (RDG 11 ir 12 straipsniai).
- 9 Taip suteiktas leidimas išieškoti skolas apima reikalavimų įgyvendinimą neteisėtine tvarka. Vis dėlto aukščiausiųjų teismų jurisprudencijoje pripažinta, kad skolų išieškojimo paslaugų teikėjai iš esmės gali įgyvendinti reikalavimus ir teismo procese, jei yra atstovaujami advokato. Skolų išieškojimo paslaugų teikėjai iš esmės gali įgyvendinti reikalavimus ir kelių nukentėjusiųjų šalių naudai, juos sujungę, viename teismo procese (2022 m. birželio 13 d. BGH sprendimo *financialright* byloje Nr. VIa ZR 418/21, *juris*, 11 ir paskesni, 51 ir paskesni punktai; 2021 m. liepos 13 d. BGH sprendimo *Airdeal* byloje Nr. II ZR 84/20, *juris*, 20, 49 ir paskesni punktai). Paprastai tai yra modeliai, kai skolų išieškojimo paslaugų teikėjas padengia reikalavimų įgyvendinimo išlaidas, o atlygį už veiklą gauna tik sėkmės atveju; *Bundesgerichtshof* taip pat mano, kad tai yra leidžiama (2021 m. liepos 13 d. BGH sprendimo *Airdeal* byloje Nr. II ZR 84/20, *juris*, 48 punktas).
- 10 Vis dėlto, įvairių Vokietijos teismų manymu, ši galimybė, kai reikalavimus pagal perleistą teisę pareiškia skolų išieškojimo paslaugų teikėjai, neturėtų būti taikoma reikalavimų atlyginti kartelio sukeltą žalą atvejais. *Landgericht Stuttgart* (Štutgarto apygardos teismas) lygiagrečiai su pagrindine byla nagrinėjamoje byloje šią nuomonę grindė argumentu, kad kartelio sukeltos žalos atlyginimą reglamentuojanti teisė, be kita ko, dėl Sąjungos kartelio srities teisėkūros vystymosi, yra ypač sudėtinga ir dažniausiai gali kelti interesų konfliktų. Be to, skolų išieškojimo paslaugų teikėjai, nepaisant pagal teisės aktus reikalingos kompetencijos įrodymo, šioje srityje paprastai nėra kompetentingi (taip pat žr. **2022 m. sausio 20 d. LG Stuttgart sprendimo Rundholzkartell Baden-Württemberg byloje Nr. 30 O 176/19, juris**, 88 ir paskesnius punktus,

2022 m. spalio 7 d. LG Mainz (Mainco apygardos teismas) sprendimą Rundholzkartell Rheinland-Pfalz byloje Nr. 9 O 125/20, juris).

- 11 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo kolegijos manymu, ši nuomonė yra bet koku atveju pagrįsta tuomet, kai, kaip šioje byloje, yra *stand-alone* atvejis. Taip yra dėl to, kad tuomet reikalingas sudėtingas daugybės aspektų, kurie nėra pirmiausia priskirtini civilinei teisei, tyrimas. Tokiais atvejais, atrodo, gerokai viršijama riba, taikoma neteisminei veiklai, kurią galėtų apimti RDG 2 straipsnio 2 dalyje apibrėžta skolų išieškojimo paslaugos sąvoka, t. y. kompetentingo asmens vykdomas su reikalavimų įgyvendinimu susijęs teisinis tyrimas ir konsultavimas, kaip tai suprantama pagal RDG 11 ir 2 straipsnius, siejamus su RDV 2 ir 4 straipsniais.
- 12 Pagal Civilinio kodekso (BGB) 134 straipsnį teisinis sandoris, sudarytas pažeidžiant teisės aktuose nustatytą draudimą, yra negaliojantis, taigi pasekmė būtų, be kita ko, ir teisių perleidimo negaliojimas. Todėl byloje nagrinėjamas ieškinys dėl kartelio sukeltos žalos atlyginimo, neturint teisės pareikšti ieškinį, turėtų būti netenkinamas ir byla toliau nenagrinėjama.
- 13 Kitų leidžiamų ir lygiai taip pat tinkamų galimybių įgyvendinti teises į kartelio pažeidimo sukeltą masinę arba išskaidytąją žalą Vokietijoje nėra. Visų pirma teisėms į kartelio sukeltos žalos atlyginimą netaikoma – dar neperkelta į Vokietijos teisę – Direktyva dėl atstovaujamosios ieškinių (Direktyvos 2020/1828 2 straipsnio 1 dalis, siejama su I priedu), o teisėms į žalos atlyginimą – atstovaujamosios ieškinys pagal nacionalinę teisę, konkrečiai – GWB 33 straipsnio 4 dalį.
- 14 Išskaidytąja daugiausia vadinama žala, kuriai būdinga tai, kad pavienių nukentėjusiųjų šalių atveju ji yra nedidelė, bet sudėjus jų visų žalą susidaro didelė suma; pavienė žala yra tokia nedidelė, kad dėl nepalankaus išlaidų rizikos ir naudos santykio remiantis ekonomine logika jos nebandoma susigrąžinti. Net ir tokioms dėl kartelio nukentėjusioms šalims, kurių galima žala siektų, pavyzdžiui, 200 000–300 000 EUR, dėl konkrečių išlaidų ir rizikos struktūrų kartelio sukeltos žalos atlyginimo procese Vokietijoje tik skolų išieškojimas pagal atstovaujamosią ieškinį būtų ekonominiu aspektu tikslinga ir praktiška galimybė reikalauti atlyginti šią žalą.
- 15 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo kolegija dėl RDG nuostatų bent jau *stand-alone* atvejais tokioje kaip ši byloje turi preziumuoti, kad teisių perleidimas yra negaliojantis. Todėl šios bylos baigtis iš esmės priklauso nuo atsakymo į pateiktus klausimus. Jei Teisingumo Teismas padarytų išvadą, kad apibūdintas RDG aiškinimas pagal Sąjungos teisę nedraudžiamas, toks aiškinimas nulemtų, kad teisių perleidimas yra negaliojantis ir visas ieškinys turi būti netenkinamas.
- 16 Jei vis dėlto Teisingumo Teismas padarytų išvadą, kad į klausimus turi būti atsakyta teigiamai ir pagal Sąjungos teisę apibūdintas RDG aiškinimas

draudžiamas, RDG šiuo atveju (kadangi, teismo kolegijos manymu, Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas, kaip *contra legem* nacionalinės teisės atžvilgiu, negalimas; šiuo klausimu žr. 2006 m. liepos 4 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Adeneler ir kt.*, C-212/04, EU:C:2006:443, 110 punktą, 2020 m. kovo 4 d. Sprendimo *Bank BGŻ BNP Paribas*, C-183/18, EU:C:2020:153, 67 punktą ir visų pirma 2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Sumal*, C-882/19, EU:C:2021:800, 72 punktą) turėtų būti netaikomas, taigi teisių perleidimas šiuo atžvilgiu būtų laikytinas veiksmingu.

- 17 Teismo kolegijai kyla didelių abejonų dėl draudimo skolų išieškojimo galimybę taikyti dėl reikalavimų atlyginti kartelio sukeltą žalą, visų pirma *stand-alone* atvejais. Teismo kolegijos manymu, draudimas skolų išieškojimo galimybę taikyti reikalavimų atlyginti kartelio sukeltą žalą atvejais (remiantis Vokietijos teismų jurisprudencija dėl kartelio sukeltos žalos atlyginimo, šis draudimas kyla iš RDG) pažeidžia: 1) Direktyvą 2014/104; 2) Sąjungos teisėje įtvirtintą veiksmingumo principą; 3) veiksmingos teisinės apsaugos principą.
- 18 1. Pirmiausia kyla abejonų, ar draudimas skolų išieškojimo galimybę taikyti reikalavimų atlyginti kartelio sukeltą žalą atvejais suderinamas su Direktyvos 2014/104 3 straipsnio 1 dalimi, siejama su 2 straipsnio 4 punkto trečia alternatyva. Pagal šias laiko atžvilgiu šioje byloje taikytinas nuostatas patvirtinama suformuotoje jurisprudencijoje pripažinta nukentėjusiųjų šalių teisė gauti visą kartelio sukeltos žalos atlyginimą ir ši teisė išplečiama taikant ją ir asmenims, „[perėmusiems] galimai nukentėjusios šalies teises [ir pareigas] (įskaitant jo ieškinį perėmusį asmenį [įskaitant asmenį, kuris įgijo tą teisę])“.
- 19 Pagal Direktyvos 2014/104 3 straipsnio 1 dalį reikalaujama, „kad bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, patyręs žalą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, galėtų reikalauti visos kompensacijos už patirtą žalą ir ją gauti“. Ši teisė į visą žalos atlyginimą priklauso ir asmeniui, kuriam nukentėjusioji šalis perleido savo teisę. Direktyvos 2014/104 2 straipsnio 4 punkto trečioje alternatyvoje ieškinys dėl žalos atlyginimo aiškiai apibrėžiamas kaip „fizinio ar juridinio asmens, perėmusio galimai nukentėjusios šalies teises [ir pareigas] (įskaitant jo ieškinį perėmusį asmenį [įskaitant asmenį, kuris įgijo tą teisę]) pagal nacionalinę teisę pateiktas ieškinys, kuriuo nacionaliniam teismui pateikiamas reikalavimas atlyginti žalą“.
- 20 Teismo kolegijos nuomone, tai, kad vėliau į Direktyvos 2014/104 2 straipsnio 4 punktą buvo įtraukta trečia alternatyva, rodo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas apsvaustė tokius kaip nagrinėjami šioje byloje teisių perleidimo modelius ir jais, kaip veiksmingo teisių įgyvendinimo priemone, papildė antroje alternatyvoje įtvirtintą teisės normą dėl teisės savo vardu vesti procesą dėl svetimos teisės.
- 21 Be to, teisių perleidimo modelio apsauga taikant Direktyvą 2014/104, atrodo, būtina direktyvos tikslams pasiekti, nes ja siekiama „užtikrinti, kad visoje Europoje nukentėjusieji dėl ES konkurencijos taisyklių pažeidimų galėtų naudotis veiksmingais mechanizmais, kad gautų visą kompensaciją už patirtą žalą“ (Komisijos pasiūlymas dėl Direktyvos 2014/104, COM (2013) 404 *final*, p. 5).

- 22 Kitose valstybėse narėse, kaip antai Nyderlanduose, Austrijoje ir Suomijoje, teisių perleidimo modeliai yra pripažinti kaip galimybė įgyvendinti teises. Toks Vokietijoje taikomas draudimas turėtų neigiamą poveikį veiksmingam ir vienodam konkurencijos teisės taikymui ir kartu galėtų paskatinti nepageidaujamą palankesnio teisinio reglamentavimo ieškojimą.
- 23 Beveik tuo pat metu, kai Oficialiajame leidinyje buvo paskelbta Direktyva 2014/104, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinis advokatas byloje *CDC Hydrogen Peroxide* pabrėžė, kad, jo manymu, skolų išieškojimo paslaugų teikėjos, tokios kaip ieškovė, „kurios veiklos tikslas – sujungti turtinius reikalavimus, grindžiamus teise į žalos atlyginimą už Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimus, atsiradimas rodo, jog tada, kai iškyla sunkesnių kliūčių konkurencijai, nukentėjusiems asmenims neprotinga patiems ir individualiai reikšti ieškinius skirtingiems tokios rūšies kliūtis sukeliantiems subjektams“ (2014 m. gruodžio 11 d. generalinio advokato N. Jääskinen išvados byloje C-352/13, EU:C:2014:2443, 29 punktą). Taigi generalinis advokatas aiškiai parodė, kad esama ir didelio racionalaus poreikio sujungti ieškinius perleidžiant skolų išieškojimo teises.
- 24 2. Taip pat kyla abejonių, ar draudimas skolų išieškojimo galimybę taikyti reikalavimų atlyginti kartelio sukeltą žalą atvejais suderinamas su veiksmingumo principu, kylančiu iš SESV 101 straipsnio ir ESS 4 straipsnio 3 dalies.
- 25 SESV 101 straipsnis turi tiesioginį poveikį privačių asmenų tarpusavio santykiams ir sukuria jiems teises, kurias nacionaliniai teismai turi saugoti. Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją praktinis draudimo sudaryti kartelius veiksmingumas reiškia, kad „kiekvienas asmuo“ gali reikalauti atlyginti visą žalą, kuri jam buvo padaryta kartelio pažeidimu (žr. Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją: 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Courage*, C-453/99, EU:C:2001:465, 23, 26 ir 27 punktus, 2006 m. liepos 13 d. Sprendimo *Manfredi*, C-295/04, EU:C:2006:461, 90 ir 91 punktus, 95, 100 ir 101 punktus, 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Otis*, C-435/18, EU:C:2019:1069, 22 punktą ir 2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *Sumal*, C-882/19, EU:C:2021:800, 32 punktą).
- 26 Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją nacionaliniai teismai, kurie pagal savo kompetenciją turi taikyti Sąjungos kartelių teisę, turi užtikrinti, kad Sąjungos teise suteikiamų teisių įgyvendinimas netaptų praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas; šiuo atžvilgiu ir valstybių narių proceso autonomija gali būti apribojama viršesniais Sąjungos teisės nurodymais. Nacionaliniai teismai turi ne tik užtikrinti Sąjungos teisės „visišką veiksmingumą“ ir apsaugoti teises, SESV 101 straipsniu suteikiamas privatiems asmenims, bet ir užkirsti kelią bet kokiam Sąjungos teisės visiško veiksmingumo susilpnėjimui, sumažėjimui ar netgi grėsmei jam (2006 m. liepos 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Manfredi*, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 89 punktą; ne kartelio sukeltos žalos atlyginimą reglamentuojančios teisės srityje taip pat žr. 1990 m. birželio 19 d. Sprendimo *Factortame*, C-213/89, EU:C:1990:257, 20 punktą ir 1978 m. kovo 9 d. Sprendimo *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49,

- 21, 23 ir 24 punktus; taip pat žr. 2022 m. rugsėjo 8 d. generalinio advokato G. Pitruzzella išvados byloje *Repsol*, C-25/21, EU:C:2022:659, 84 punktą). Vertinant veiksmingumo užtikrinimą, negalima izoliuotai nagrinėti atskirų elementų, o reikia kelti klausimą, ar dėl nacionalinės teisės normų, reglamentuojančių galimybę bendrai įgyvendinti teises į kartelio sukeltos žalos atlyginimą, Sąjungos teise suteikiamų teisių įgyvendinimas „visais aspektais“ netampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (2019 m. kovo 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Cogeco*, C-637/17, EU:C:2019:263, 45 punktas, 2019 m. sausio 17 d. generalinės advokatės J. Kokott išvados byloje *Cogeco*, C-637/17, EU:C:2019:32, 81 punktas ir 2004 m. spalio 14 d. išvados byloje *Berlusconi ir kt.*, C-387/02, EU:C:2004:624, 109 punktas).
- 27 Vokietijoje veiksmingas privatus su karteliu susijusių teisių įgyvendinimas masinės arba išskaidytosios žalos atvejais galimas tik taikant šioje byloje nagrinėjamą teisių perleidimo modelį. Be šios priemonės galimai nukentėjusios šalys neturi jokios realios galimybės praktiškai ir veiksmingai įgyvendinti galimų teisių.
- 28 Teisių į kartelio sukeltos žalos atlyginimą pareiškimas yra faktiniu, ekonominiu ir teisiniu aspektais sudėtingas procesas – ilgai trunkantis, brangus ir rizikingas. Didelės laiko sąnaudos ir išlaidos, taip pat proceso rizika turi atgrasomąjį poveikį visų pirma vartotojams, bet taip pat mažoms ir vidutinėms įmonėms, todėl šios teisės, vyraujant tokiam racionaliam atsainumui, dažniausiai nereiškiamos (žr. 2014 m. gruodžio 11 d. generalinio advokato N. Jääskinen išvados byloje *CDC*, C-352/13, EU:C:2014:2443, 29 punktą). Šis racionalus nesuinteresuotumas gali būti įveikiamas tik tuomet, jei teisės bus įgyvendinamos jas sujungus, tai reiškia, pasidalijus ekspertų ir teisinių konsultantų išlaidomis ir (proceso) rizika (2019 m. liepos 29 d. generalinės advokatės J. Kokott išvados byloje *Otis*, C-435/18, EU:C:2019:651, 88 punktas ir 2014 m. gruodžio 11 d. generalinio advokato N. Jääskinen išvados byloje *CDC*, C-352/13, EU:C:2014:2443, 29 punktas).
- 29 Visos šios problemos kyla juo labiau *stand-alone* atvejais, nes atskira galimai nukentėjusi šalis net negali remtis kartelį tyrusios institucijos sprendimu, kuris turėtų saistomąjį poveikį kartelio sukeltos žalos atlyginimo procesui. Priešingai, ji tokiu atveju dar net turi įrodyti buvus kartelio pažeidimą. Tai, kad faktiškai dėl to kyla didelių sunkumų, jau empiriškai matyti iš aplinkybės, jog praktikoje *stand-alone* ieškinių beveik nebūna.
- 30 Tuo pat metu tais atvejais, kai kartelį tiriančios institucijos veiksmų nesiima, privatus teisių įgyvendinimas yra vienintelė galimybė pasiekti Sąjungos teisėje nustatytą tikslą, kuris yra ir bendrojo intereso tikslas, – apsaugoti konkurencinę rinkos tvarką ir atgrasyti galimus kartelio dalyvius. Taigi *stand-alone* ieškiniai ir dėl ribotų institucijų pajėgumų yra būtini siekiant įgyvendinti su karteliu susijusias teises, todėl negalima toliau bloginti *stand-alone* ieškinių padėties, palyginti su *follow-on* ieškinių (žr. jau 2019 m. sausio 17 d. generalinės advokatės J. Kokott išvados byloje *Cogeco*, C-637/17, EU:C:2019:32, 52 punktą).

- 31 Sujungus teises taip pat išvengiama to paties įrodymų rinkimo proceso vykdymo kelis kartus ir pavojaus, kad keli teismai lygiagrečiai vykstančiose bylose tais pačiais sudėtingais teisiniais ir faktiniais klausimais priims skirtingus sprendimus.
- 32 Palyginus veiksmingo Sąjungos teisės (šiuo atveju – SESV 101 straipsnio) įgyvendinimo interesą ir veiksmingumą apribojančios nacionalinės teisės normos (šiuo atveju – RDG) tikslus, aiškiai matyti, kad viršesnis yra Sąjungos teisės įgyvendinimo interesas.
- 33 3. Galiausiai kyla abejonių, ar bent jau dėl *stand-alone* ieškinių iš RDG kylantis draudimas skolų išieškojimo galimybę taikyti reikalavimų atlyginti kartelio sukeltą žalą atvejais nepažeidžia galimai nukentėjusių šalių teisės į veiksmingą teisinę apsaugą (Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa, ESS 6 straipsnio 3 dalis ir EŽTK 13 straipsnis).
- 34 Teisė į veiksmingą teisinę apsaugą apima veiksmingą teisinę gynybą, kuria iš tikrųjų būtų galima pasiekti Sąjungos teisėje saugomą teisinę padėtį. Teisė į veiksmingą teisinę apsaugą mažų mažiausiai reiškia, kad teisinė gynyba turi atitikti veiksmingumo principą. Tai taip pat reiškia, kad teisės subjektas negali būti atgrasomas nuo teisės įgyvendinimo dėl pernelyg didelės finansinės rizikos. Taigi pagal nacionalinę teisę negali būti suteikiamos tik tokios teisinės gynybos galimybės, dėl kurių teisės subjektui kiltų pavojus, kad pareiškęs ieškinį jis pateks į nepalankesnę padėtį nei padėtis, kurioje jis būtų nepareiškęs ieškinio (2008 m. balandžio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Impact*, C-268/06, EU:C:2008:223, 51 punktas, 2002 m. lapkričio 21 d. Sprendimo *Cofidis*, C-472/00, EU:C:2002:705, 34 punktas, 2008 m. lapkričio 25 d. Sprendimo *Heemskerk*, C-455/06, EU:C:2008:650, 47 punktas ir 2009 m. kovo 24 d. Sprendimo *Danske Slagterier*, C-445/06, EU:C:2009:178, 63 punktas).
- 35 Šių reikalavimų nesilaikoma, kai galimai nukentėjusioms šalims, siekiančioms įgyvendinti savo teises į masinės ir visų pirma išskaidytosios žalos atlyginimą, neleidžiama pasinaudoti teisių perleidimo modeliu, o kartu – vienintele veiksminga teisine gynyba ir reikalauti atlyginti žalą jos tegali atskirais ieškiniiais. Nei jei nukentėjusiosios šalys, įveikusios „racionalų nesuinteresuotumą“, tai darytų, jų patirtos ekonomikos ekspertų ir specializuotų teisės konsultantų išlaidos veikiausiai būtų neproporcingos ieškinio vertei atitinkamame atskirame procese. *Stand-alone* procese nukentėjusios šalys netgi – patirdamos atitinkamų išlaidų – turėtų pirmiausia identifikuoti kartelio pažeidimą kaip tokį, tuomet atlikti kruopštų tyrimą ir galiausiai procese visa tai pateikti ir įrodyti.